

*Palmloos Gebed/
Massamoord Refrein*

door

Stephen Winter

*Palmloos Gebed/
Massamoord Refrein*

Hoofdstuk I: 'Aqedah'/ De Kneveling

*So Abram rose, and clave the wood, and went,
And took the fire with him, and a knife.
And as they sojourned both of them together,
Isaac the first-born spake and said, My Father,
Behold the preparations, fire and iron,
But where the lamb for this burnt offering?
Then Abram bound the youth with belts and straps,
And builded parapets and trenches there,
And stretched forth the knife to slay his son.
When lo! an angel called him out of heaven,
Saying, Lay not thy hand upon the lad,
Neither do anything to him. Behold,
A ram, caught in the thicket by its horns;
Offer the Ram of Pride instead of him.*

*But the old man would not so, but slew his son,
And half the seed of Europe, one by one.*

— Wilfred Owen, 1893 – 1918,
The Parable of the Old Man and the Young

Op het vluchtige ogenblik dat Simon Goldstein de ogen als biddende handen gesloten hield, te midden van het knipperen, hoorde hij de wereld vergaan. De neergang van zijn oogleden had zijn omgeving ten onder gesleurd, de verdoemenis in, en bij het opklimmen weer van de grond af hersteld, zo leek het wel— en dat in zo'n ijltempo, dat Simon het zelf amper gemerkt had.

Het ging als volgt: eerst was er, na het sluiten van de ogen, een infinitesimale stilte; een meditatieve rust, waarin Simon ondergedompeld zat in de caleidoscopische bloeddunkerte achter zijn oogleden. Enkel wie in een trager tijdsbestek leefde dan de gewone sterveling had het kunnen merken. Voor heel even leek de wereld uit Simons bewustzijn weg te zinken. Alles werd stil.

En toen hoorde hij het. Plots. Een auditief cataclysme. Het gekabbel van de fontein waar hij toen toevallig voorbij wandelde, klonk als een kogelregen die op de grond klaterde. De schaterlach van een aantal passerende studenten klonk als een meerstemmenzang van schelle doodskreten. Het toevallige bladergeritsel van de bomen klonk als een glazen bouwwerk dat in scherven uiteenviel. Elke voetstap klonk als een bijl die op een onschuldige schedel inhakte. Het was afschuwelijk. Plotseling maakte alles en iedereen uit zijn naaste omgeving, in Simons oren althans, het geluid van pure doodsangst en teloorgang.

Uiteraard had Simon als professor in de abrahamitische religies, een positie die hij nog voor zijn veertiger jaren verworven had en intussen reeds enkele jaren bekleed aan verschillende universiteiten op het Amerikaanse continent, een zekere academische vertrouwdeheid met zogenaamde epifanieën, visioenen en openbaringen. Dit was echter van een heel andere orde. Van een ervaring zoals Simon ze op dat moment ondergaan had, was er melding gemaakt in de overleveringen van het jodendom, het christendom, noch de islam. Daarin gingen hoorbare openbaringen namelijk—zo vertellen de bronteksten althans—vrijwel altijd samen met een aanvullend, zichtbaar visioen: zo had Mozes Gods stem op de berg Horeb gehoord, en zag daarbij een brandende braamstruik; zo had de profeet Mohammed de eerste soera's van de Koran gedicteerd gekregen nabij de grot Hira, en zag daarbij de aartsengel Djibriel, zittend tussen hemel en aarde; en een volksheldin als Jeanne d'Arc had stemmen gehoord die haar aanspoorden Frankrijk te redden van de Engelse bezetters, en zag daarbij allerlei verschijningen zoals Sint Michaël, de heilige Margaretha en de heilige Katharina. En zo ook had Simon gehoord. Maar afgezien van de zomerzon die voor een milliseconde bloedrood had gekleurd door zijn oogleden heen, had hij helemaal niets gezien. Nog niet, tenminste.

Daarnaast was er amper een figuur te vinden die een openbaring zo gruwelijk had ontvangen als Simon, of het moest al Johannes van Patmos zijn toen Jezus Christus hem de Apocalyps openbaarde. Het verschil was evenwel dat die laatste openbaring toch een zekere voorspelling in zich droeg—het einde der tijden namelijk, die inhoudelijk met een tekenende precisie was afgebeeld (inclusief ruiters, vuurzeeën en zevenkoppige monsters), terwijl uit Simons toeval, op het eerste gezicht althans, geen enkele boodschap te halen viel. Alles was, integendeel, pure chaos en vernieling—een vormeloos gebrek aan inhoud.

Bovendien onderscheiden openbaringen zich doorgaans aan hun visionairs door hun uitzonderlijke en zelfs ontwrichtende karakter, boven de normale tijdservaring verheven. Paulus, voorheen een fanatiek christenvervolger, bekeerde zich terstond toen hij op weg naar Damascus door een fel licht beschenen werd en Gods stem te horen kreeg—een ervaring die hem zodanig door elkaar schudde dat hij, nog steeds door licht verblind, de komende drie dagen at noch dronk. Niets van dat alles bij Simon echter. Zijn voorbarig aanvoelen van een nakend onheil had maar een fractie van een seconde geduurd, waardoor het amper zijn aandacht getrokken had. Ware het niet voor een subliminale nervositeit—een soort dierlijke alertheid—die in hem bleef nazinderen en zijn zintuigen op scherp stelde, dan had niets hem aan dat moment van profetische razernij herinnerd.

Er was echter iets op til, zoveel was duidelijk; net zozeer als het duidelijk was dat wat Simon had ondergaan, wandelend langs het met fontein en studenten bezaaide park van het Instituut voor Religiestudies en Interreligieuze Dialoog, geen toegift was van goddelijke voorzienigheid, of een toetreding tot de gratie Gods. Integendeel. Het was de aankondiging van een weerzinwekkende lotsbestemming: zijn bestaansreden en voorvoelde levensdoel. Wat Simon had ervaren was geen sacraal visioen, maar het absolute tegendeel ervan. Het was een bovenna-

tuurlijke veroordeling, een vingerwijzing van het lot—een mas-sacrale zenuwinzinking.

Hooggespannen stonden de zenuwen van Simon echter sowieso al, die dag. Met reden. Enkele maanden daarvoor had hij zich namelijk als professor aangeboden aan het voornoemde Instituut voor Religiestudies en Interreligieuze Dialoog—en een sinecure was dat beslist niet geweest. ‘Het instituut’, zoals het onder de medewerkers aangeduid werd, stond in alle relevante academische milieus bekend als een van de meest gerenommeerde onderzoekscentra op het gebied van comparatieve religiestudies. In die hoedanigheid was het de laatste jaren uitgegroeid tot een verzamelpunt van de meest erudiete godsdienstwetenschappers, theologen en onderzoekers inzake de geloofsleer en samenlevingsvormen van de belangrijkste wereldreligies. Wie het waagde om een aanvraag tot professorschap in te dienen aan het instituut moest dan ook beschikken over een indrukwekkend curriculum vitae, bij voorkeur gecombineerd met een internationaal erkende expertise inzake een vakgebied dat direct betrekking had op comparatieve religiestudies.

Simon beschikte over beide. Zijn expertise in de abrahamitische religies maakte hem tot een deskundige in al die godsdiensten die Abraham als aartsvader erkenden, waaronder de drie grootste, monotheïstische religies—namelijk het jodendom, het christendom en de islam; en ondanks zijn betrekkelijk jonge leeftijd had hij reeds enkele ophefmakende artikelen op zijn palmares staan die hem voorgoed als een autoriteit in het vakgebied gevestigd hadden. Op papier voldeed Simon dus aan alle voorwaarden om toegang te krijgen tot het instituut. En evenzo beschikte hij over het zelfinzicht om—zonder enige ijdelheid weliswaar—zijn voortreffelijke academische profiel naar waarde te schatten, waardoor een bevordering aan het instituut hem toch niet als een complete verrassing had moeten overkomen.

Desondanks had het Simon verbaasd toen zowel het uitvoerend als het raadgevend comité van het instituut positief hadden geantwoord op zijn schriftelijke sollicitatie en zijn professoraat zonder enig voorbehoud aanvaard hadden. Het leek hem simpelweg te mooi om waar te zijn. In zijn bescheidenheid zocht hij daarom in eerste instantie naar verklaringen die buiten zijn vakexpertise lagen—en na even piekeren begon hij een vermoeden te krijgen hoe zijn aanstelling zo vlot had kunnen verlopen. Ongetwijfeld had Christopher Dennett, een voormalige collega van hem, een invloed uitgeoefend op zijn bevordering.

Simon en Christopher gingen al enige tijd mee. Beiden waren, ettelijke jaren daarvoor, gepromoveerd aan dezelfde universiteit—zij het Christopher met een twintigtal jaar voorsprong. Daar hadden ze een vriendschap uitgebouwd tijdens de gezamenlijke begeleiding van een doctoraatsstudent die toentertijd een verhandeling schreef met als titel 'Ziekte en Dood in de Abrahamitische Religies.' De doctoraatsthesis werd genomineerd voor verschillende prijzen binnen het vakgebied, en niet lang daarna nam de student zelf een professoraat op aan de universiteit. Vermits hun samenwerking zo succesvol verlopen was, hadden Simon en Christopher daarop besloten om samen nog een aantal bijkomstige onderzoeken en studies uit te voeren. Op termijn bleken ze een gouden duo. Hun vereende intellectuele krachten hadden tot enkele van de meest geciteerde artikels geleid uit het hele vakgebied van de comparatieve religiestudies.

Tijdens die samenwerking was Simon zijn oudere collega bovendien meer en meer als een persoonlijke mentor gaan beschouwen—tot hij hem na verloop van tijd zelfs als een zeldzame verpersoonlijking en misschien wel laatste opflakking begon te zien van het lang vervlogen homo-universalisideaal, zowel in de intellectuele als morele zin van het woord. Christophers intellectuele uitmuntendheid was onmiskenbaar voor iedereen die hem ook maar enigszins van dichtbij kende. Het verbaasde daarom

niemand dat ook hij op termijn bevorderd geraakte aan het instituut. Zijn morele voortreffelijkheid had hij echter nog eens in de overtreffende trap aangetoond door zijn veelbelovende carrière aan hetzelfde instituut vroegtijdig stop te zetten om in de verpauperde buitenwijk van Hebron Stad, de stad waarin het instituut gelegen was, een hulpcentrum op te richten met als doel de financieel minder bedeelden van de stad aan eten, onderdak en—in het beste geval—zelfs aan werk te helpen.

Of het nu uit puur humanitaire dan wel religieuze redenen was geweest dat Christopher zijn leven aan de armen had gewijd, kon Simon echter niet uitmaken—en dat plaagde hem enigszins. Zelfs na al die jaren bleef zijn goede vriend soms nog steeds volstrekt onpeilbaar voor Simon. De naam van het project—Lazarus, genoemd naar de bedelaar uit Jezus' parabel die het hemelse voorrecht verkreeg om te zetelen aan de rechterhand van Abraham—liet echter vermoeden dat er toch een zekere religieuze bevoegenheid in het spel was geweest, zelfs indien Christopher die naam niet vanuit bewuste, religieuze motieven had uitgekozen, maar louter op basis van de symboliek.

Losstaand van enigerlei motieven echter, riep de gedachte dat iemand zo erudiet als Christopher bereidwillig was geweest om zijn academische carrière op te offeren voor het welzijn van anderen een diepe bewondering op bij Simon. Dat was dan ook de reden waarom hij de afgelopen jaren Christophers project verschillende malen met een reeks royale, financiële donatie had gespijsd. Deze hadden het centrum er, zeker tijdens de beginjaren, bovenop gehouden. Lazarus leefde op, en deed leven.

Omdat Christopher echter—zo bleek al gauw—toch niet helemaal afscheid kon nemen van het academische milieu, had het instituut hem een lidmaatschap aangeboden van het raadgevend comité—hetzelfde raadsorgaan waarvan Simon nu de toestemming had gekregen om een professorschap op te nemen aan het instituut, om aldaar de leemte op te vullen die Christo-

pher had achtergelaten. Meer had Simon zich in zijn bescheidenheid niet durven te wensen.

Hoewel het Simon dus in vrijwel elk opzicht voor de wind was gegaan, resteerde er nog één formaliteit die hij moest volbrengen—en deze was ook meteen de reden voor zijn zenuwachtigheid en vroegtijdige aanwezigheid op het instituut. (Het academiejaar zou namelijk pas over enkele dagen van start gaan.) De rector van het instituut, Melchior Sedek, had hem namelijk met een aangetekend schrijven ontboden voor een persoonlijk gesprek op zijn kantoor; een uitnodiging zonder enige toelichting, waardoor Simon wederom werd geplaagd door de onpeilbaarheid van andermans motieven. In geen enkele van de officiële briefwisselingen omtrent zijn bevordering was er immers melding gemaakt van een dergelijke ‘audiëntie’, zoals Simon het in zijn hoofd was gaan noemen. Bovendien wist hij uit zijn eerdere aanstellingen dat zo’n onderhoud geen gebruikelijke praktijk was binnen de academische milieus. Geen van zijn voormalige rectors had hem althans voor zo’n gesprek uitgenodigd.

Het feit dat Simon in het ongewisse werd gelaten over de redenen voor zo’n ongewone procedure had hem nu al enkele dagen dwars gezeten. Had hij zich soms voor iets te verantwoorden? Moest hij zijn academische verdiensten nogmaals verdedigen, ditmaal persoonlijk aan het hoofd van het instituut? Had die soms twijfels gehad bij zijn aanstelling die hij alsnog wou ventileren—tegen de beslissing van beide comités in? Allerlei doemscenario’s dreunden door Simons hoofd, en hoe ferm hij zichzelf ook probeerde te sussen (zijn bevordering was immers een feit)—toch kon hij de ongerustheid niet van zich afzetten.

Pas toen Simon de stenen bordestrappen van het instituuts binnenplein beklom en hij oog in oog kwam te staan met het centrale gebouw werd hij aan zijn implosieve gemoedsgesteldheid onttrokken. De architecturale pracht van het instituut

overweldigde hem. Het binnenplein, dat in het midden werd doorbroken door een drietal treden, werd langs beide kanten omgord door sierlijk afgewerkte arcades, ondersteund door een robuuste zuilengalerij, die elk een tegenover elkaar gelegen gebouwblok schraagden. Simon gokte dat de auditoria en kantoren zich daarin bevonden waarin hij binnenkort zou vertoeven.

De treden, middenin het binnenplein, markeerden tevens een verandering in de omgevende architectuur: exact waar de trappenverhoging een cesuur sloeg in het binnenplein gingen de omgordende zuilengalerijen van gesloten—blinde—arcades over naar open, met sobere kruisgewelven overdekte doorgangen die tot aan de buitenmuren van het instituut leidden. Deze doorgangen werden door zowel de medewerkers van het instituut als de inwoners van Hebron Stad gebruikt om zich vanuit het aanpalende stadscentrum naar het binnenplein te begeven. Op die manier vormde het binnenplein van het instituut naast het intellectuele centrum van de stad ook het meest efficiënte doorgeefluik voor haar volksverkeer.

Een derde bouwblok—loodrecht op de andere twee—omsloot het middenplein in een weidse architecturale omarming. Dit weelderig versierd hoogstandje omvatte de hoofdingang tot het instituut: een brede, wederom stenen portaaltrap—van waarop het tegenovergelegen studentenpark zichtbaar was dat Simon net achter zich liet—die leidde naar de zware, donkerhouten deuren van een ontvangstruimte. Daar eenmaal binnengetreden, nadat Simon in volle verwondering het magnifieke middenplein overgestoken en de portaaltrap van het instituut beklommen had, werd hij door een vrouw begroet die zetelde achter een met bladgoud bezette receptiebalie:

“Goeiemiddag, meneer. Waarmee kan ik u van dienst zijn?”

Het duurde even vooraleer Simon de manifeste zenuwachtigheid die op hem had neergewogen van zich kon afschudden. Tegen de tijd dat hij op de dame afgestapt was en achter de ba-

lie stond, had hij echter zijn academische afgemetenheid herwonnen. Hij sprak de vrouw op zelfzekere toon toe.

“Goeiemiddag, mevrouw. Ik heb een afspraak met rector Melchior Sedek.”

De vrouw doorzocht haar digitale agenda.

“Simon Goldstein, 15u?”

“Inderdaad.”

“De rector verwacht u.”

Ze gebaarde naar de gang die zich rechts achter haar bevond, waarvan zij als het ware de bewaakster was.

“Zijn kantoor bevindt zich aan het uiteinde van de gang. Gelieve eerst even te kloppen.”

“Dank u wel,” sloot Simon af. Hij begaf zich met afgemeten passen naar de gang en zag daar inderdaad, op het uiteinde, een deur met daarop een vanop die afstand onleesbaar plakkaat bevestigd. Het rode licht van een elektronisch toegangsmechanisme flikkerde ritmisch aan de linkerkzijde. Hij liep de gang door, wachtte toen even, vertwijfeld, en klopte aan. Na een luttel aantal seconden wachten sprong aan de linkerkzijde, op een elektronisch toegangsmechanisme, de lichtknop met het bij-schrift ‘binnenkomen toegestaan’ op groen. Daarop oefende Simon druk uit op de krullerige klink en zwaaide de deur open.

Eenmaal binnen werd Simon toegetreden door een grijzende doch vitale vijftiger, met de open hand naar hem uitgestrekt. In de tijd die Simon nodig had gehad om het binnenkomstsignaal in zich op te nemen, druk op de deur uit te oefenen, ze te openen en het kantoor te betreden, was de rector klaarblijkelijk uit zijn afgewerkte bureaustoel opgestaan om Simon te komen begroeten. Onmiddellijk, nog tijdens zijn toenadering, ontwaarde Simon in de rectors blik een berustende melancholie—de kraaienpootjes rond zijn bebrilde diep-donkere ogen, als gevolg van de

plechtstatige doch innemende glimlach waarmee hij zijn gast begroette, ten spijt. Zijn handdruk voelde stevig doch hartelijk.

“Welkom, dr. Goldstein. Blij om u eindelijk te mogen ontvangen,” zei hij terwijl hij Simons handpalm stevig beetnam.

“Dank u,” zei Simon.

“Vertel me, dr. Goldstein, is dit uw eerste bezoek aan ons instituut?”

“Ja,” antwoordde Simon. “En werkelijk, wat ik er al van gezien heb is prachtig—nog mooier dan het me omschreven was.”

“We mogen inderdaad trots zijn op ons mooie instituut,” zei de rector met een duidelijk fierheid. Hij keek even rond, alsof hij op die manier, door de muren heen, de uitwendige architectuur van het instituut kon bekijken.

“Ik hoop dat u de weg vlot gevonden heeft?”

“O, zonder problemen,” antwoordde Simon. “Vanaf het centrum waren de aanduidingen zeer duidelijk.”

Er heerste een kortstondige stilte. De twee heren—die elkaars schuddende handen nog steeds niet losgelaten hadden—keken elkaar in de ogen, trachtend om poolshoogte te nemen van elkanders momentane gemoedsgesteldheid, evenals hun algemene persoonlijkheidsinsteek. Rector Sedek was de eerste die de stilte doorbrak, begeleid door een vreemde hoofdbeweging, alsof hij iets van zich af probeerde te schudden.

“Gaat u toch zitten, alstublieft,” Hij gebaarde naar een stoel die voor zijn bureau was neergepoot.

“Kan ik u soms iets aanbieden om te drinken?”

“Neen, dank u,” sloeg Simon het aanbod af. De beide heren namen plaats; Simon op de stoel die voor het bureau geplaatst stond, en rector Sedek op een grotere, afgewerkte stoel achter zijn bureau. Een gigantische boekenkast woog over hem neer. Terwijl hij zich neerplofte, slaakte de rector een ingetogen zucht, alsof hij ook zelf de noodzaak niet inzag van Simons aan-

wezigheid op zijn kantoor, zo vlak voor het begin van het academiejaar. Er lag hem duidelijk iets op het hart.

“Laten we maar meteen ter zake komen, dr. Goldstein. Het zou zonde zijn om uw kostbare tijd te verspillen, zo vlak voor het begin van wat ongetwijfeld een heel druk academiejaar wordt,” zei de rector met een oprechte ernst, terwijl hij zich met gevouwen handen naar Simon toe boog. “U zal zich inmiddels wel al afgevraagd hebben waarom ik u ontboden heb op mijn kantoor, wars van de geijkte procedures—of niet soms?”

“Inderdaad,” knikte Simon instemmend. Op zijn gezicht tekende zich een milde vorm van bezorgdheid af, die rector Sedek meteen leek te kunnen peilen.

“Wel, laat ik u dan ook maar meteen geruststellen, dr. Goldstein: uw aanwezigheid hier vandaag heeft in feite niets te maken met uw recente bevordering. Daar heb ik niets aan toe te voegen—en dat zou ook mijn taak niet zijn. Al wil ik wel kwijt dat ik persoonlijk zeer verheugd ben om een onderzoeker van uw allure te mogen verwelkomen aan ons instituut. Naar mijn oordeel hebben het uitvoerend en raadgevend comité met u de meest geschikte kandidaat geselecteerd.”

Er leek een last van Simons schouders te vallen. De meest bezwarende reden die hij zich had kunnen indenken voor zijn ‘audiëntie’ was alvast meteen van de tafel geveegd. Hij kreeg het gevoel het gesprek onbevanger te kunnen voortzetten.

“Dank u,” antwoordde Simon. “Zulke lovende woorden doen me plezier—zeker wanneer ze van de rector van een instituut, zo gerenommeerd als het deze, afkomstig zijn.”

“Ze komen u toe, dr. Goldstein,” sprak rector Sedek helder. “Uw uitmuntende bijdrages aan de godsdienstwetenschappen spreken voor zich. En niemand twijfelt eraan dat u op een soortgelijk elan zal verdergaan aan ons instituut.”

Simon voelde zich ietwat warmer worden in het aangezicht. “Nogmaals,” zei hij schromelijk, “die woorden doen me erg veel plezier. Dank u.”

De rector boog wat achterover in zijn stoel.

“Mag ik u echter vragen waarom u ervoor gekozen hebt om zich specifiek in de abrahamitische religies te verdiepen?”

“O,” bracht Simon uit, die zich niet aan zo’n vraag verwacht had. Na even nadenken bracht hij dan toch een antwoord uit:

“Ik vermoed gewoon dat ik altijd veel waarde gehecht heb aan de overtuiging dat religies, hoe divers ook, toch altijd een gedeelde kern van spiritualiteitsbeleving proberen uit te drukken—een soort primaire nood van de mens om zijn oorsprong te vinden. Daarom leek het me interessant om te onderzoeken hoe dat fenomeen zich bij de drie grootste wereldreligies heeft voorgedaan, en ook daarin op zoek te gaan naar hun gezamenlijke oorsprong—en dan meer specifiek in de bronteksten zelf, die teruggaan tot de eerste patriarchen, voornamelijk bij Abraham.”

Melchior Sedek knikte goedkeurend, terwijl hij Simon met de handen gevouwen en een ingetogen glimlach op het gelaat zat aan te kijken. Simon kwam tot een pointe:

“Ergens hoopte ik dat ik door terug te gaan naar de gedeelde kern van deze religies, ik als het ware iemand zou kunnen worden die tussen deze religies kon instaan; iemand die hun gedeelde kern van waarheid begreep; iemand die ze zou kunnen verenigen en verkondigen, in hun poging om aan de mensen de zingeving te bieden waar ze zo’n nood aan hebben.”

Rector Sedek bleef Simon instemmend aankijken—zo langdurig dat Simon na verloop van tijd zelfs een bepaalde onwennigheid begon te voelen bij zijn gemoedelijke aanblik.

“— in de theoretische zin van het woord althans,” voegde Simon nog afsluitend toe. De rector keek hem nog wat langer aan, sloot de ogen, dacht toen zelf even na, en sprak hem vervolgens met fijngeknepen ogen toe:

“Dat zijn mooie drijfveren, dr. Goldstein—dat meen ik oprecht,” zei de rector. Daarna fronste hij het voorhoofd even, waardoor zijn façade meer bezorgd overkwam.

— ik vroeg me echter af, dr. Goldstein, hoe u die opdracht in een breder, laat ons zeggen, maatschappelijk perspectief zou plaatsen? Hebt u daar ook een mening over?”

Wederom reageerde Simon verwonderd op rector Sedeks vraag. Hij kon zich moeilijk inbeelden wat hij met zo’n algemene vraag bedoelde, vertrekkende vanuit de persoonlijke motieven die Simon had aangebracht.

“Ik denk dat ik die vraag niet helemaal begrijp, meneer Sedek...” antwoordde Simon weifelend.

Nadat Simon die woorden had uitgesproken, draaide rector Sedek zijn bureaustoel zijdelings in de richting van het afgewerkte raam van zijn kantoor, vanwaar het majestueuze binnenplein van het instituut zichtbaar was. Hij zette zijn bril af en keek met een bedrukte blik naar buiten. Simon herkende deze zelf-bedarende psychologische truc: het valt mensen gemakkelijker om heikele onderwerpen aan te kaarten als ze daarbij hun gesprekspartner niet direct in de ogen hoeven te kijken. De rector leek naar zijn woorden te zoeken.

“Het zit namelijk zo...” hernam rector Sedek zich, met een indringende blik op Simon gericht: “— het zal u uiteraard niet ontgaan zijn dat we in erg woelige tijden leven, vandaag de dag, waarin er een wel heel negatieve beeldvorming heerst rond religie. Sterker nog, het lijkt wel alsof religie tegenwoordig verantwoordelijk wordt gehouden voor zowat alle hedendaagse kwalen op het wereldtoneel: terrorisme, conflicten tussen verschillende gemeenschappen in, allerlei vormen van onverdraagzaamheid—noem maar op.”

“Zoveel is duidelijk...” zei Simon.

“Bovendien,” vervolgde rector Sedek, “— lijkt die negatieve beeldvorming hand in hand te gaan met een toenemende tendens tot secularisering, vooral in het Westen dan.

“Nu, ongetwijfeld,” gaf rector Sedek toe, “zullen veel mensen oprecht van hun geloof afstappen. Die keuze is iedereen gegeven. Maar zou het niet kunnen dat veel mensen vandaag de dag hun geloof verliezen omdat ze er geen voeling meer mee hebben? Of omdat ze er simpelweg geen begrip meer voor kunnen opbrengen? U kent ongetwijfeld de statistieken van het Pew Research Centre: ongeloof neemt toe, voornamelijk op het Europese vasteland, maar ook bij ons, in de Verenigde Staten.”

“Ik ken de statistieken...” antwoordde Simon, terwijl hij zich de onderzoeken concreet voor de geest haalde. Hij probeerde te anticiperen op de rectors bekommernis:

“Begrijp ik u goed als ik zeg dat u dat een zorgwekkende tendens vindt?” vroeg Simon empathisch.

“Niet per se...” zei de rector traag. Hij aarzelde even, zijn woorden wikkend en wegend. Na even twijfelen leek het plots alsof hij het besef herwon dat hij een entiteit vertegenwoordigde die hoger stond dan zijn eigen persoonlijke piekeringen, waarvoor een zekere formaliteit op z’n plaats was.

“Wij zijn een wetenschappelijk instituut, dr. Goldstein. Dat betekent: we bestuderen maatschappelijke tendensen zoals ze komen en gaan, onbevooroordeeld, en proberen simpelweg te begrijpen hoe ze tot stand komen. Dat is onze primaire taak.”

“Daar ben ik het volkomen mee eens, meneer Sedek,” zei Simon. “Wat mij persoonlijk betreft, gaat die opvatting trouwens een stuk verder dan louter een intellectuele attitude.”

“Verklaar u nader,” maande rector Sedek Simon aan. Hij vouwde de handen opnieuw samen voor zijn gezicht.

“De meest zorgzame attitude die we voor anderen, die volledig van ons verschillen, kunnen opbrengen, is hen ten volle te proberen begrijpen—onbevooroordeeld.”

Met die uitspraak leek Simon rector Sedeks gevoelige snaar—die zoals bij alle intelligentsia door de krochten van de rede loopt—te hebben geraakt. Hij veerde op:

“Exact, dr. Goldstein, Exact. Het probleem is wellicht niet zozeer levensbeschouwelijk pluralisme of ongeloof op zich, maar wel onbegrip—en onwetendheid. Levensbeschouwelijke tradities botsen, omdat ze weigeren notie te nemen van elkaar.”

Rector Sedek draaide zich opnieuw in Simons richting en vouwde de handen plechtstatig samen.

“Religiestudies zijn vandaag meer dan ooit nodig om onze complexe wereld te begrijpen—en om mensen bij elkaar te brengen. Zoals ik het bekijk, dr. Goldstein, is de strijd tegen onverdraagzaamheid een strijd tegen onwetendheid.”

“— en luiheid,” interpeleerde Simon de rector.

“Hoe bedoelt u?” vroeg hij geïntrigeerd.

“Ik bedoelde te zeggen...” hernam Simon zich, “— dat die alomtegenwoordige onwetendheid waarover u spreekt bij het grote publiek zo betreurenswaardig is, net omdat we vandaag in tijden van kennisovervloed leven. Tegenwoordig is zowat alle benodigde informatie vrijwel overal vrij beschikbaar—wat het bijna onvergeeflijk maakt om niet op de hoogte te zijn van de dingen. Vandaag de dag is onwetendheid een vorm van luiheid.”

Hij zag een glinstering in de rectors ogen. Die gedachte sprak hem wel aan. Hij glimlachte bedachtzaam. Rector Sedek sprak nu openlijk—lichtelijk formeel doch amicaal:

“Het wegwerken van onwetendheid... Erkent u de verantwoordelijkheid die uw aanstelling aan dit instituut in dat verband met zich meebrengt, dr. Goldstein?”

“Ik geloof van wel...” antwoordde Simon.

“— want vergis u niet, er rust een heel grote verantwoordelijkheid op uw schouders,” herhaalde hij. “De positie van professor in de abrahamitische religies neemt een sleutelpositie in aan dit instituut. Hier studeren namelijk mensen van allerlei reli-

gieuze strekkingen—dat spreekt voor zich. Het grootste aandeel, echter, identificeert zich met een van de abrahamitische religies: het jodendom, het christendom of de islam.”

Rector Sedek keek hem suggestief aan.

“U sprak over uw passie om in de religieuze tradities eenheid te scheppen; om terug te keren naar hun oorsprong, om ze zodoende te herenigen in hun gedeelde zoektocht naar zingeving. En die gedrevenheid bewonder ik oprecht, dr. Goldstein. Maar lijkt het u, vanuit een maatschappelijk oogpunt, niet even belangrijk om ook mensen zélf uit verschillende tradities samen te brengen in die zoektocht naar zingeving?”

Plotseling leek Simon de reden van zijn aanwezigheid te begrijpen, en waarom de rector het statuut van zijn professor-schap in de abrahamitische religies zo sterk benadrukte.

“U wilt dat ik mijn expertise aanwend om de religieuze gemeenschappen van dit instituut dichter bij elkaar te brengen?”

“In de mate van het mogelijke,” knikte rector Sedek instemmend, tevreden dat zijn socratische ondervragingstechniek geslaagd was. Hij leunde tevreden achterover.

“Dr. Goldstein, de reden dat ik u hier vandaag heb uitgenodigd, is omdat ik graag gewild had dat u zich ten volle bewust bent van de sleutelpositie die u kunt vervullen aan ons instituut. U kan een brugfiguur zijn, als het ware, tussen de verschillende geloofsgemeenschappen die aan dit instituut studeren. U kunt een enorme dienst aan de maatschappij bewijzen, door—zoals u zei—al die mensen die door religieuze conflicten uit elkaar gedreven zijn weer dichter bij elkaar te brengen. En naar ik geloof staat u door de aard van uw vakgebied, meer dan eender wie die hier lesgeeft, in een uitgelezen positie om dat te doen.”

Nog nooit had Simon zijn roeping als professor in de abrahamitische religies op die manier bekeken—op een manier die zo maatschappelijke geëngageerd was. Hij dacht diep na.